

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2023

Petra Adamcová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**Poutnice na Svatojakubské cestě: jejich motivace, zkušenosti a
nesnáze během cesty**

Petra Adamcová

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Kapusta, Ph. D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni dne 26. 4. 2023

Petra Adamcová

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat mému vedoucímu práce, který mě vzal pod svá ochranná křídla a dovedl mě k dokončení této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala mým blízkým, kteří mě během krizi a pocitů zoufalství podrželi, zvedli a opět ve mně zažehli studijní jiskru. V neposlední řadě chci poděkovat všem ženám, které se ochotně zúčastnily polostrukturovaných rozhovorů, otevřely svá nitra a sdělily mi zážitky a pocity, které nepatří kdejakým osobám. A na závěr děkuji sobě za to, že jsem tuto akademickou kapitolu života nevzdala!

Obsah

1 Úvod	1
1.1 Předmluva	1
1.2 Rozdělení bakalářské práce	2
1.3 Výzkumné otázky a metody výzkumu	3
1.4 Co je Camino de Santiago?	4
2 Teoretická část	6
2.1 Legenda o svatém Jakobovi a předměty spojené se Svatojakubskou cestou	6
2.2 Obraz typického poutníka v minulosti	8
2.3 Obraz typické poutnice dnes	10
2.4 Současná Svatojakubská cesta	13
2.5 Nárůst počtu poutnic, zejména na Svatojakubské cestě	16
3 Praktická část	19
3.1 Zúčastněné pozorování v srpnu 2022	19
3.2 Polostrukturované rozhovory s poutnicemi	21
3.2.1 Vzorek respondentek	21
3.2.2 Motivace poutnic k absolvování cesty	22
3.2.3 Zdroje informací a přípravy před cestou	24
3.2.4 Vnitřní změna během a po Svatojakubské cestě	27
3.2.5 Bezpečnost na Svatojakubské cestě	28
3.2.6 Problémy, se kterými se poutnice potýkají	30
3.2.7 Dojmy z města Santiago de Compostela	33
3.2.8 Svatojakubská cesta versus mariánská poutní místa	35
3.2.9 "Camino ti dá přesně to, co potřebuješ"	36
4 Závěr	38
4.1 Shrnutí rozhovorů	38
4.2 Vzkazy od poutnic ženám, které by chtěly vyrazit na pouť	39
4.3 Závěrečné slovo	40
5 Příloha: Osnova polostrukturovaného rozhovoru	41
6 Seznam obrázků	42
7 Seznam použité literatury a pramenů	43
8 Resumé	44

1 Úvod

1.1 Předmluva

Již od malička jsem byla člověk dobrodružný a chtěla jsem si vyzkoušet ideálně všechno. Lákaly mě cizí kraje a kultury, naplňovalo mě poznávání nových lidí a dorozumívání se různými jazyky.

První polovinu svých dvacátých let jsem strávila cestováním po Evropě a Jihovýchodní Asii, kde se začala rozvíjet i má spirituální stránka. Není proto divu, že mě, říkejme tomu třeba osud, dovedl až k poutní cestě Camino de Santiago, neboli Svatojakubské cestě.

Ani si nevzpomenu, kdy jsem se poprvé doslechla o Svatojakubské cestě. Možná je to tím, že jsem notnou část svého života strávila v Táboře a Českých Budějovicích, kudy vede Jihočeská trasa Svatojakubské cesty. Má touha tuto pouť absolvovat začala vzrůstat na jaře roku 2022, kdy jsem pocítovala vyhoření a nutnost vybočit ze zajetých kolejí, zažít něco nového a netradičního, odpočinout si od běžného světa a poznat samu sebe i své nitro.

Samotnou pouť jsem absolvovala v srpnu 2022. K jejímu začátku jsem se dostala víceméně náhodou, když jsem se po skončení archeologického výzkumu ve vnitrozemí Portugalska dostala do města Porto, odkud začíná Camino Portugués. Jedná se o téměř 300 kilometrů dlouhou poutní cestu, která vede podél pobřeží Atlantického oceánu.

Byl to velice silný zážitek, který inspiroval mnoho lidí v mém okolí a dodal mi tak potřebnou jasnost v životě a nový příval energie. A musím říct, že od té doby se mi Camino vrylo pod kůži. Začala jsem si o Svatojakubské cestě zjišťovat více informací, dokonce jsem i uspořádala dvě přednášky, kde jsem se o zážitcích rozpovídala. A nakonec jsem se rozhodla, že o mé srdeční záležitosti napíšu tuto bakalářskou práci.

Tuto práci bych ráda věnovala všem, kteří mají chuť podniknout ve svém životě něco nového, ale mají strach, nebo si myslí, že to nezvládnou. Všem, kteří chtějí změnit směr svého života a zažít něco neobvyklého. Všem, kteří slyší volání svého srdce, ale bojí se, že jejich vnitřní hlas si vymýšlí. Všem, kteří jsou odhodlaní vzít svůj osud do vlastních rukou.

1.2 Rozdělení bakalářské práce

Tato bakalářská práce je členěná na úvod, teoretickou část, praktickou část a závěr. I když v mnoha případech dochází k prolínání teoretické a praktické části, rozhodla jsem se práci i přes to takto rozdělit. V teoretické části nastíním různé myšlenky autorů, kteří píší na témata Svatojakubská cesta, poutnictví a náboženství versus turismus. V praktické části tyto myšlenky vyhodnotím v rámci zúčastněného pozorování a rozhovorů.

V teoretické části se budu věnovat tématům, která jsou relevantní k části praktické. Zmíním legendu o svatém Jakobovi a předměty, které se se Svatojakubskou cestou pojí. Dále se podívám na obraz typického poutníka minulosti a jeho ženského protějšku současnosti. Druhá část teorie je věnována dnešní Svatojakubské cestě. Popíšu současné členění cest, které končí ve městě Santiago de Compostela. Zjistím, jak a proč narůstá počet žen na Svatojakubské cestě. Zmíním autory, kteří hovoří o výzkumných otázkách, které jsem stanovila.

V praktické části rozeberu výzkumné otázky z pohledu žen, které Camino absolvovaly, sdělím poznatky z mého zúčastněného pozorování na cestě samotné a zanalyzuji rozhovory, které jsem vedla s ženami, které cestu také absolvovaly.

V závěrečné části vyhodnotím praktickou část a jako milou třešničku na dortu sdělím vzkazy od poutnic pro ženy, které by se na cestu v budoucnu rády vydaly.

1.3 Výzkumné otázky a metody výzkumu

Cílem této bakalářské práce je zjistit motivaci moderních poutnic k absolvování Svatojakubské cesty, prozkoumat jejich zkušenosti a nesnáze či problémy, které na cestě zažívají a porovnat obraz typického poutníka v minulosti s obrazem současné poutnice. Dalším cílem je zachytit a popsat vnitřní změnu, která se u poutnic odehrává během cesty samotné. V neposlední řadě mě zajímaly dojmy z města Santiago de Compostela a názor poutnic na mariánská poutní místa v porovnání s maskulinními poutními cestami.

K upřesnění bakalářské práce jsem použila tyto výzkumné otázky:

1. Jaká je motivace poutnic k absolvování Svatojakubské cesty?
2. Odkud poutnice čerpají informace a jak se na cestu připravují?
3. Nastala u poutnic vnitřní změna během absolvování cesty? Náboženská či spirituální.
4. Je Svatojakubská cesta (obzvláště) pro ženy bezpečná?
5. S jakými problémy se poutnice potýkají?
6. Jaké jsou dojmy poutnic z města Santiago de Compostela?
7. Vnímají poutnice rozdíl mezi mariánskými a maskulinními poutními místy?

Metodologicky je práce ukotvena v zúčastněném pozorování a následných polostrukturovaných rozhovorech s ženami, které cestu absolvovaly.

Zúčastněné pozorování jsem absolvovala v srpnu roku 2022, kdy jsem se z města Porto vydala pobřežní cestou dlouhou téměř 300 kilometrů podél Atlantického oceánu. Na Svatojakubskou cestu jsem se vydala sama, proto jsem měla mnoho příležitostí potkat nejrůznější poutnice a navázat s nimi hluboký rozhovor. Poutnice neměly problém se mi svěřit se svými niternými pocity i trápeními, které zažívaly. Každý den jsem si na telefon nahrávala audio deník, v němž jsem se rozprávěla o zajímavých situacích a lidech, které jsem daný den potkala. Více o mém zúčastněném pozorování v kapitole 3.1.

Následně jsem v březnu 2022 provedla deset polostrukturovaných rozhovorů s ženami, které Svatojakubskou cestu absolvovaly. Má vlastní zkušenost s Caminem mi dala jistou perspektivu

a náhled na poutnictví, který jsem v rozhovorech mohla použít. Díky mému zážitku jsem ženy dokázala snadněji pochopit a to jim umožnilo se mi otevřít bez pochybností.

Z rozhovorů i mého vlastního pozorování vyplynul nečekaný poznatek. Mnoho žen zmínilo větu: “Camino ti dá přesně to, co potřebuješ.” Zaujalo mě, že i nevěřící ženy tento fenomén na poutní cestě zažily. Podrobněji tuto myšlenku rozvádím v kapitole 3.2.10.

Obrázek č. 1: Dvacet kilometrů do Santiaga

1.4 Co je Camino de Santiago?

Camino de Santiago, neboli Svatojakubská cesta, je síť poutních cest do španělského města Santiago de Compostela, která existuje již více než 1200 let a nyní zažívá největší slávu. Každý rok město navštíví přibližně 300 000 poutníků, kteří urazili minimálně 100 km pěšky nebo 200 km na kole či koňském hřbetu (González, 2013).

Město Santiago de Compostela se nachází na severu Španělska v Galicii (více o současných cestách viz kapitola 2.5 Současná Svatojakubská cesta). V jeho středu byla postavena katedrála svatého Jakuba, kde jsou uloženy ostatky svatého Jakuba Staršího (viz kapitola 2.1 Legenda o svatém Jakubovi). Většina poutníků končí svou cestu právě před touto katedrálou a jako pomyslný konec poutě považují navštívení mše a pomodlení se nad ostatky svatého Jakuba.

Cestu si lze prodloužit do města Fisterra. V minulosti byl tento mys považován za “konec světa”. Někteří poutníci na tomto místě při západu slunce a šumění vln oceánu pálí své poutnické boty, či se zbavují dalších předmětů, které během poutě nesli. Vytváří tím přechodový rituál mezi životem před a po caminu.

Mnoho akademických článků se zabývá otázkou, co způsobilo udržení této křesťanské tradice, ba dokonce, jaký je důvod vzrůstu popularity konkrétně Svatojakubské cesty. Laik by se mohl domnívat, že moderní západní člověk, který se od duchovna odkloňuje k materialismu, o poutní cesty dočista ztratí zájem.

V této práci se budu věnovat především ženám na Svatojakubské cestě, jejich motivaci, zážitkům na cestě a případným problémům, se kterými se potýkaly.

2 Teoretická část

2.1 Legenda o svatém Jakobovi a předměty spojené se Svatojakubskou cestou

Svatý Jakub byl učedník Krista, jehož ostatky byly údajně pohřbeny v Jeruzalémě přibližně roku 44. Podle různých legend byly ostatky přeneseny do Španělska a uloženy na místě dnešního Santiaga. Poté se na několik století ztratily. Až do roku přibližně 813, kdy byly znovu objeveny. Legendy praví, že místo ozářily jasné hvězdy. Odtud vznikl název Santiago de Compostela (přeloženo jako svatý Jakub v poli hvězd). Nad ostatky byl vybudován kostel a v letech 1075-1150 i honosná katedrála a místo se stalo cílem mnoha poutníků z různých koutů světa.

Ke Svatojakubské cestě se pojí i mnoho předmětů. V této kapitole stručně představím hůl, mušli hřebenatku, credencial a compostelu.

Hůl je bezesporu součástí povinné výbavy téměř každého poutníka. I dnešní moderní poutníci a turisté často využívají vycházkové hole, které jim usnadňují každý krok na dlouhé pěší pouti. V minulosti se k poutnictví pojilo velké množství rituálů, které se vykonávaly před samotnou cestou. Kněží byli nedílnou součástí začátku každé daleké poutě. Žehnali poutníkům a obdarovávali je předměty, které jim cestu měly ulehčit. Následující modlitba je z Calixtova kodexu: “Přijmi tuto hůl, pomocníci při únavě z chůze na cestě tvého putování, abys mohl překonat nástrahy nepřítelů a dosáhl v naprostém pokoji svatyni svatého Jakuba a po dojití k cíli ses nám s radostí vrátil pro milost Boha, který žije a kraluje na věky věků. Amen.”

Hůl tedy byla (a je) oporou poutníka, jeho přítelkyní, která mu v nouzi pomůže pokračovat na cestě. Nejenom, že je hůl oporou pro unavené tělo. Slouží i jako jakýsi meč, který lze v případě nebezpečí použít k obraně. Například před smečkou psů či v minulosti před bandity.

Patrně nejznámějším symbolem spojeným se Svatojakubskou cestou je mušle hřebenatka. Podle pověsti by hřebenatka měla poutníky na jejich cestě ochraňovat a v dřívějších dobách sloužila také k nabírání a pití vody. Během polostrukturovaných rozhovorů jsem se dozvěděla zajímavou informaci právě o hřebenatce:

“Mušli hřebenatku jsem neměla. U nás v církvi jsem slyšela, že když jsi tu pouť šel někdy ve středověku, tak jsi šel z Prahy, kde nikdo neví, co je moře. No a tys pak tu mušli od svatýho Jakuba měl za odměnu, jako důkaz, že jsi k tomu moři fakt došel. Proto jsem ji neměla.”

Jindřiška, 27 let

Nicméně, respondentka Jindřiška byla výjimkou. Většina poutníků mužského i ženského pohlaví si hřebenatku opatřila těsně před začátkem poutě či během jejího průběhu. V dnešní době hřebenatka slouží jako identifikátor poutníků. Pokud by k identifikaci nestačil batoh na zádech, sportovní oblečení, turistické boty a poněkud potácivá chůze způsobená četnými puchýři a namoženými svaly, mušle hřebenatka připnutá na batohu je stoprocentním ukazatelem, že před vámi pochoduje poutník mířící do města Santiago de Compostela.

Obrázek č. 2: Mušle hřebenatka

V případě detailnějšího prohledání onoho poutníka by se v jeho kapse či batohu jistě nacházel credencial. Credencial je poutnický pas, do kterého poutníci sbírají razítka z ubytovacích zařízení, kostelů, kapliček a dokonce i barů a restaurací. Bez tohoto pasu a nasbíraných razítek by se poutník nemohl ubytovat v albergues, což jsou speciální hostely pouze pro poutníky za výhodnější ceny než hostely klasické. Každá země má svůj oficiální credencial a je čistě na rozhodnutí každého poutníka, pro který z credencialů se rozhodne. Samotná razítka také stojí za pozornost. Každé místo má své vlastní razítko. Některá jsou obyčejná inkoustová. Některá hrají různými barvami. Některá jsou dokonce do credencialu otisknuta formou pečetě! Poutníci si

navzájem rádi své credencialy prohlížejí a občas vedou soutěže o to, kdo získá nejoriginálnější razítko.

Pokud poutník dorazí až do cíle, do města Santiago de Compostela, a nasbírá do svého credencialu dostatečný počet razítek, může si vyzvednout compostelu. Odedávna a zvláště pak od 17. století si poutníci z Compostely přinášeli potvrzení, že opravdu došli až tam. Toto potvrzení znovu nabylo vážnosti. Požaduje se, aby poutník přišel se zbožným úmyslem (*pietatis causa*), avšak i když to text výslovně nezmiňuje, vydává se pouze těm, kteří ušli posledních 100 km pěšky (nebo 200 km na kole), a nikomu jinému. Vydává se také těm, kteří přijedou na koni (Poutník Jan, 2008).

Zde je překlad textu této compostely:

“Kapitula tohoto blaženého metropolitního a apoštolského kostela v Compostelle, která střeží pečeť oltáře blaženého apoštola Jakuba, aby mohla vydávat všem věrným poutníkům z celého světa, kteří došli k svatému Jakubovi, našemu apoštolovi, patronu a ochránci celého Španělska, vedeni zbožností nebo slibem, potvrzení o pouti s přihlédnutím ke skutečnosti, potvrzuje, že, veden svou vírou, zbožně navštívil tento přesvatý chrám. Ve jménu této víry mu předávám toto osvědčení opatřené pečeti tohoto svatého kostela.”

Každý poutník, který si compostelu vyzvedne, se zároveň účastní sčítání poutníků. Poskytne informace o tom, z jaké země pochází, kterou trasu, jak dlouho a odkud šel, kolik mu je let, jakého je vyznání a z jakého důvodu se na pouť vydal. K těmto informacím se lze dostat prostřednictvím oficiálních webových stránek a dle statistik je patrné, že každý rok počet poutníků a poutnic na Svatojakubské cestě vzrůstá.

2.2 Obraz typického poutníka v minulosti

Jsem si vědoma rizik, když mluvíme o “typickém poutníkovi”. I přes to se pokusím takového poutníka popsat. Každá pěší pouť vyžaduje náležitou přípravu. Mezi 10. a 15. stoletím se příprava vyznačovala především pokáním, nejistotou výsledku a vzrušením z náboženské cesty (González, 2013).

V dobách bez internetu bylo jistojistě obtížnější shánět informace. Tipy a rady na cestu mohli poutníci získávat od již zkušených poutníků, kteří cestu absolvovali. Další možností bylo načerpat informace z textu *Průvodce*, který se nachází v rukopisu z 12. století zvaném *Codex Calixtinus*, jenž obsahuje rovněž další spisy, které se pojí ke svatému Jakubovi a Santiagu de Compostela.

Obrázek č. 3: Obraz typického poutníka v minulosti

Autorství převážné většiny textů se připisuje papeži Kalixtovi II. (1119–1124) (Zachová, 2020). Průvodce obsahuje informace o jednotlivých trasách a jaké vzdálenosti každý den ujít, informace o městech, kterými poutník bude procházet a i tipy na místa k přespaní, kvalitu vody v řekách a varování před nekalými praktikami jako příliš vysoké výběry mýtného či nebezpečí od převozníků, kteří se snaží poutníky připravit o život a sebrat jim majetek. Průvodce rovněž obsahuje seznam míst s ostatky svatých, kde by se každý správný poutník měl zastavit a pomodlit a také informace o legendách (z velké části o Rolandovi), které se pojí k jednotlivým místům.

Účelem každé cesty bylo očistit se od hříchů a naplnit svou náboženskou povinnost. Poutníci často dělili svůj život na dobu před poutí do Santiaga a po ní. Zbavení všech hříchů, po dosažení Santiaga vedli poutníci čistý a neposkvrněný život. Někteří z poutníků cestu absolvovali každý rok a někteří se poté vrátili domů a někteří dokonce zůstali v Santiagu a konali vůli boží (González, 2013). Je tedy patrné, že naprostá většina poutních cest byla náboženského charakteru.

Každý poutník si před svou cestou měl obstarat doporučující dopis od faráře nebo biskupa, díky kterému se mu otevřely dveře do nocleháren a kostelů, kde se poté mohl občerstvit a přespat zdarma. (Eichler, 1887). Také bylo třeba vyřešit osobní záležitosti a zařídit postarání se o panství, majetek či dům během nepřítomnosti poutníka. Obecně platilo, že čím movitější poutník byl, tím více toho musel před cestou zařídit.

Co se vybavení týče, poutník si nezbytnosti v podobě křesadla, opravňujících dopisů, vlasce na ryby a poháru na pití zabalil do vaku, který si přehodil přes rameno a nebo zavěsil na hůl, která poutníkovi ulehčovala chůzi. Poutník byl zahalen do dlouhého pláště, který chránil před špatným počasím a v noci sloužil jako příkrývka. Na hlavě nosil široký klobouk, který poskytoval stín a chránil před přímým sluncem. Ve vaku bychom také mohli najít papírové průvodce s informacemi o místech či povolenky k přejezdům a noclehům.

Každý poutník si musel naplánovat svůj finanční rozpočet a vzít si s sebou dostatek peněz (pravděpodobně zlatých mincí). Pokud cestoval se služebnictvem, musel platit i za něj. Po cestě také daroval menší obnosy žebrákům, či podporoval kostely, které navštívil (Zachová, 2020).

2.3 Obraz typické poutnice dnes

K popsání obrazu dnešní typické poutnice jsem využila zúčastněného pozorování, internetové rešerše a především polostrukturovaných rozhovorů s ženami, které Camino absolvovaly. Jedná se tudíž spíše o praktickou část práce. I přes to jsem ji zařadila do části teoretické, jelikož mi to vzhledem ke struktuře celé práce dává větší smysl a kapitoly na sebe plynule navazují.

Vybavení typické poutnice současnosti se samozřejmě bude člověk od člověka lišit, ale i tak lze pozorovat jisté podobnosti.

Každá žena si nese na zádech batoh, obvykle menších rozměrů. Většina poutnic se snaží svou bagáž minimalizovat, jelikož i každé nepotřebné triko navíc činí pouť fyzicky náročnější. Nikomu ale rozhodně nebude chybět spací pytel či jiná forma příkrývky, minimálně dva páry oblečení, pláštěnka, pokrývka hlavy, opalovací krém, dobře padnoucí boty (pohorky nebo sportovní) a lahev na vodu. V batohu také jistě najdete credencial, což je poutnický pas, do kterého se po cestě sbírají razítka jako důkaz, že člověk místo navštívil a ušel potřebné kilometry. Zároveň credencial poutníkovi umožňuje přespat v hostelech speciálně určených pro poutníky, kterým se

říká albergues. A také na základě credencialu může poutník po absolvování své cesty požádat o vystavení compostely - oficiálního dokumentu potvrzující vykonání cesty.

Většina žen si credencial vyzvedla až na místě, těsně před začátkem poutě. Tuto variantu jsem zaznamenala u všech žen, které vycházely z města Porto, kde začíná pravděpodobně nejoblíbenější trasa Camino Portugués¹.

“Jsem si ho pořídila v katedrále v Portu, jsem nechtěla ten český, já jsem chtěla mít přímo portugalský, na památku.”

Šárka, 42 let

“Já jsem letěla do Porta, takže v Portu v té velký katedrále.”²

Klára, 33 let

“Credencial jsem si koupila v Portu. Jsem taková táborová dívka a hodně mě bavilo sbírat razítka. A vždycky jsem měla ráda památničky, tak jsem si od lidí do credencialu nechala kreslit.”

Jindřiška, 27 let

Některé ženy se nespolehaly na náhodu a na cestu vyrazily s credencialem z Česka. Platilo to především u žen, které čekala trasa delší (minimálně měsíční). Zmíněné ženy Sylva a Karolína putovaly celkem čtyři měsíce. Sylva z portugalského města Algavre a Karolína z Čech.

“Jenom jsme sehnaly ten credencial tady v Čechách, protože jsme si nebyly jisté, že je pak na těch místech seženeme.”

Sylva, 41 let

“Měla jsem, dá se říct, pro každou zemi jeden, respektive s českým jsem šla Čechy a Německo a pak jsem kupovala další ve Švýcarsku a pak ve Španělsku. Většinou na albergues, tam to šlo koupit.”

Karolína, 36 let

Některé ženy dostaly credencial darem, jako motivaci k vydání se na cestu a překonání prvotního strachu.

“Ta moje kamarádka mi přivezla credencial ze Španělska, protože věděla, že se mi o tom zdálo a tušila, že Camino taky půjdu. Takže já ho měla doma asi rok a půl než jsem tu cestu šla. A mušli jsem si pak koupila v katedrále v Leonu, než jsem vyšla.”

Jaroslava, 51 let

¹ Portugalská trasa se dělí na pobřežní podél Atlantiku (280 km) a na vnitrozemskou (240 km).

² Katedrála Sé neboli katedrální kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Další nezbytnou výbavou jsou peníze. V dnešní době není problém na mnoha místech platit kreditní nebo debetní kartou a po cestě se nachází spousta bankomatů. Každá žena u sebe nosí hotovost (ve valné většině eura), jelikož například v albergues karty nepřijímají.

Mnoho poutnic si před cestou nebo během cesty obstará mušli hřebenatku, která se stala symbolem Svatojakubské cesty. Tu si připevní většinou na batoh a ukazují tak světu, že patří do poutnické komunity. Mnoho žen si na cestu přibalí další ochranný talisman, uvedu příklad z rozhovorů:

“Já s sebou vozím takovou plyšovou želvu. Dostala jsem ji, když jsem byla na praxích na záchrance. Před státnicema, pro štěstí, takže ta se mnou státnicovala oboje státnice a teď se mnou cestuje.”

Klára, 33 let

“A z čeho si teda moje kamarádi dělají legraci, tak já s sebou nosím takzvaně emocionální šidítka, takže jsem s sebou musela mít svýho kámoše modrýho slona.”

Karolína, 36 let

“Já jsem vlastně ještě od tehdejší přítelkyně dostala křížek na krk jako přívěšek a ony³ se mě ptaly, jestli jsem věřící a já říkám, no, jakože nejsem, že jsem ho dostala od důležitýho člověka, a tak jsem se tomu tématu pořád vyhýbala, že jsem na holky. A ony se furt vyptávaly, od koho to mám, tak nakonec říkám, že mám přítelkyni. A ony úplně v pohodě, že se nic neděje. To, že jsme tady na tý cestě, neznamená, že se tady nenachází homosexuální lidi, a že se za to nemám stydět, a že mám být, hrdá na to, kým jsem.”

Veronika, 24 let

“Pak jsem měla na batohu malou českou vlajku, kdyby mě potkávali český poutníci, tak že si můžeme pokecat. A mušli hřebenatku jsem si koupila na začátku cesty, měla jsem ji celou cestu s sebou a mám ji jako památku. Ještě s tím credenciálem plným razítek.”

Šárka, 42 let

Jelikož je Svatojakubská cesta poutní cesta, není divu, že láká i mnoho lidí, kteří nejsou součástí institucionalizované církve, ale uznávají svou vlastní spiritualitu. Každý takový člověk má své vlastní přesvědčení a pohled na duchovní stránku života. Vypozorovala jsem, že takoví lidé bývají otevření novým názorům a učením, ale za své si přivlastní pouze to, co jim dává smysl a je

³ Dvě postarší ženy z USA, se kterými se Veronika na cestě náhodně potkávala. Měla strach jim přiznat svou homosexuální orientaci, jelikož předpokládala, že ji konzervativní Američanky odsoudí.

jim blízké. Spirituálně založení lidé si s sebou často nosí tarotové karty, vonné a esenciální oleje, nebo minerály.

“A ještě jsem měla tarotový karty, každý den jsem si tahala jednu. A vonný oleje a kamení, prostě kila esoterického materiálu, haha.”

Jindřiška, 27 let

“Narazila jsem na takový léčitelství systém barevných lahviček. Já jsem si kdysi vybrala lahvičku duše, je to taková esence, tak tu jsem si vzala s sebou a prostě zabalila i další esence do toho, co máš povolený jako drogerii do letadla. Toto bylo pro mě hodně podstatný, no.”

Jaroslava, 51 let

Autorka Anna Fedele zabývající se mariánskými místy tvrdí: “Na všech poutích, kterých jsem se účastnila, je La Sainte-Baume „říše konkurujících si diskurzů“ (Eade a Sallnow 1991), která byla zvláště vhodná k tomu, aby mezi poutníky podporovala přechod z křesťanského (většinou katolického) náboženství jejich minulosti směrem k tomu, co poutníci definovali jako korpus víry odvozené z novopohanství a také z tzv. „New Age“.” (Fedele, 2009).

Toto jsem zpozorovala i na Svatojakubské cestě a k tomuto tvrzení se vrátím v praktické části bakalářské práce.

Navzdory mimořádně osobní a často citlivé povaze posvátné cesty si poutníci jen zřídka hleděli pouze sebe. Na cestách sdíleli nejhlubší tajemství, starosti a břemena, věci, které ani přátelé a rodina neznají, s úplně cizími lidmi.

2.4 Současná Svatojakubská cesta

Současná Svatojakubská cesta se dá začít prakticky odkudkoliv z Evropy. Někteří lidé svou pout' dokonce začínají od prahu svého domu. Avšak existuje přehled oficiálních cest, které jsou mezi poutníky oblíbené. Některé z nich jsou vhodné pro pěší začátečníky, například Camino Portugués, neboli portugalská trasa či pobřežní cesta (na obrázku č. 4 tmavě fialová), která se táhne podél Atlantického oceánu a tudíž nenabízí velké převýšení a zvládne ji i netrénovaný jedinec. Tuto variantu si vybrala i převážná část žen, se kterými jsem provedla rozhovor.

“Mně přišla pro začátečníka nejjednodušší. A líbilo se mi, že se jde kolem oceánu a vlastně i terénově je miň náročná a nejvíc se o tom taky psalo. Portugalská je prostě nejoblíbenější, takže jsem si řekla, že začnu tam.”

Šárka, 42 let

Obrázek č. 4: Přehled oficiálních tras

“Mě nejvíc lákala ta nejdivočejší, která vede středem Španělska. Nicméně jsem se na to úplně necítila, jako jestli jestli jo nebo ne. V rámci bezpečnosti. A tak jsem zvolila tu Portugalskou, jako takovej kompromis. Jednoduchá, bezpečná cesta.”

Veronika, 32 let

“A ta pobřežní cesta je prostě boží, ty nádherný výhledy! Takže jsem hodně zastavovala. Hodně jsem fotila a točila.”

Klára, 33 let

Dříve byla pouť zásadním mezníkem v životě středověkých mužů a žen, prodchnutých teologickým povědomím o světě. Přesněji řečeno, cesta do Santiaga znamenala úplnou změnu ve způsobu, jakým člověk pojímal svou existenci (González, 2013). V dnešní době se otevírají

nejrůznější motivy k absolvování poutě a prožitky, které poutnice na cestě zažijí. Dá se ale říci, že každá pouť je pro každého jedince transformační. A ti, kteří jsou spirituálně založeni, opravdu zaznamenávají změnu ve způsobu, jakým pojmají svou existenci a náboženství celkově (Turner, 2011).

I přes to, že někteří "poutníci" nyní Svatojakubskou cestu berou jako dovolenou či turistickou atrakci, ani do teď se z Camina nevytratilo ono posvátné kouzlo.

Z teoretického hlediska jsou cestovní ruch a poutnictví dva společenské fenomény se související dynamikou; ve skutečnosti je moderní turista přímým potomkem nejstarších poutníků (Collins-Kreiner, 2010). Přítomnost náboženství (a institucionalizované církve zejména) není nutností k zachování poutních cest a míst.

Revitalizace některých francouzských středověkých poutních svatyní jako La Sainte-Baume, Chartres nebo Vézelay se paradoxně neodehrává ani tak prostřednictvím praktikujících katolíků, ale nového druhu poutníka, který zpochybňuje rozdíl mezi turisty a poutníky. Abychom porozuměli současným poutníkům, je třeba překonat dichotomii mezi poutí považovanou za náboženské a zbožné cestování a cestovním ruchem jako druhem světské, často konzumní cesty, jak tvrdí autoři.

Emocionální, duchovní a přírodní volnočasové složky svatojakubské pouti přitom nejen neztratily nic ze své síly, ale jsou dokonce posíleny, jak ukazují nedávné studie o cestovním ruchu do Santiaga (CETUR, 2007–2010).

Neexistuje žádný explicitní konflikt mezi starým a novým. Camino je světem nábožensko-duchovním, kde se myšlenky, rituály, hodnoty a terminologie mísí a vyvíjejí prostřednictvím neustálé reinterpretace poutního zážitku. Vždyť pouť pro její účastníky není o stagnaci a bytí, ale o pohybu a stávání se (Luik, 2012).

Hovoříme tedy o posvátném prostoru s mnoha na sebe navrstvenými identitami a různými narativy, které se občas dostávají do rozporu; ty se pohybují od přísně křesťanské poutě, někdy dokonce organizované farnostmi v porovnání s chováním cestovatelů, kteří jsou mnohem více v souladu s myšlenkami a praktikami New Age (Ivakhiv, 2003). Avšak tento rozpor umožňuje vytváření již zmíněných hybridů a dává poutníkům svobodu myšlení a utváření vlastní (nejenom spirituální) identity.

Náboženské katolické znaky se v posledních letech výrazně znovu objevily, což se ukázalo být spíše demonstrací moci než obnovením náboženské vitality na Svatojakubské cestě (Beaumont

a Baker, 2011). Silným příkladem toho je návštěva papeže Benedikta XVI. v Santiagu v roce 2010. Účel této návštěvy bylo umístění náboženských symbolů na všechna veřejná prostranství ve městě s omezením počtu lidí v Santiagu na přibližně 20 000 lidí (Obyvatelé ze Santiaga během papežovy návštěvy opustili městské centrum ze strachu z nakonec nenaplněné laviny následovníků. Strach, který vycházel z katolické scénografie zaplňující všechny ulice.) (González, 2013).

I tato událost zapříčinila zvýšení komerčnosti Svatojakubské cesty a masového turismu zejména ve městě Santiago de Compostela.

"Ale vnímám to, že pak se to stalo hrozně komerční. Za těch, já nevím, 15 let, co jsme postupně ty cesty prochodily, tak ty poslední byly takový, že kdo nechtěl, tak nastoupil na bus a ten ho odvezl do dalšího ubytování. A takový ty mladý to ani nešli jako cestu, ale prostě jako kalbu."

Sylva, 41 let

"Když jsme šli úplně první cestu⁴, tak albergues stály třeba €3. A postupně, jak jsme šly další a další, tak už jsme končily na €10 až €15. I restaurace na tom už rejžovaly."

Sylva, 41 let

"Kolem mě bylo třeba pět šest lidí, kteří věděli, co se děje a co se má dělat. Přišli prostě na tu mši. A zbytek tam šel spíš za tou turistickou atrakcí. Přišlo mi to líto a trochu neuctivý k těm věřícím."

Klára, 33 let

"Mi přišlo, že už to bylo celkem dost komerční. Třeba když jsem šla po Francii, tak jsem dostala třeba ovoce jen tak. Jó, ty jdeš, tak tady máš něco na občerstvení. A když jsme šli takhle ve Španělsku, tak to všechno bylo placený. Tam se na tom podle mě docela dost vydělává na té cestě."

Karolína, 36 let

2.5 Nárůst počtu poutnic, zejména na Svatojakubské cestě

Fenomén Camino de Santiago zaznamenal od 80. let 20. století značný rozmach díky turistické kampani, jejímž obsahem byla propaganda autonomních oblastí, kterými vede Svatojakubská cesta. V tomto ohledu zaznamenaly Aragon, Navarra, La Rioja, Kastilie a Leon⁵

⁴ Přibližně rok 2007.

⁵ Města na Svatojakubské cestě, viz. Obrázek č. 4.

a Galicie velký úspěch s projektem kulturní turistiky přímo spojené s Caminem, a tím byl posílen původ jejich identity jako středověkých království (González, 2013).

González dále tvrdí, že renesance Camina by nikdy nemohla být považována za úspěšnou bez masivního nárůstu počtu lidí, kteří na ní cestují, což se začalo projevovat v 90. letech. Pout' do Santiaga se ve skutečnosti stala největší ze všech, které se konají v Evropě. Každoročně se jí účastní několik set tisíc lidí. Rozhodnutí cestovat do Santiaga pěšky je silně spojeno s výrazným a neobvyklým zážitkem, s chováním, které zahrnuje změnu v životě člověka. Samozřejmě k tomu patří i návrat k lidskému měřítku věcí, uvolněné rozjímání nad krajinou a požitek z přírody, seznámení se s kulturním dědictvím a prožití silného vnitřního prožitku (ať už náboženského či jiného charakteru).

Významná poutní svatyně ve středověku, La Sainte-Baume, zažívá stále větší oblibu a navštěvuje ji stále více mezinárodních poutníků, kteří se nehlásí jako praktikující katolíci. Tito duchovní cestovatelé, ovlivnění novopohanským hnutím a zejména hnutím feministické spirituality, považují „silné místo Sainte-Baume“ za ideální místo „pro spojení s energií Máří Magdalény“ (Fedele, 2009).

Stejně jako feministické spiritualistky popsané Cynthií Ellerovou, mariánské poutnice považovaly ‚bohyni‘ za hlavní božstvo; věřily v důležitost zdůraznění ústředního postavení žen a ženských božstev, která byla negována ‚patriarchátem‘, a používaly femininu nebo gender jako primární způsob náboženské analýzy (Eller 1993, 6). Tato tvrzení jsem si chtěla ověřit v rámci Svatojakubské cesty, proto jsem se poutnic vyptala na jejich znalosti o mariánských místech.

V dnešní zrychlené době plné intenzivních komunikačních toků je logické se domnívat, že dosáhnout cíle pěšky a užít si dovolenou ve znamení zpomalení jsou skutečně atraktivní příležitosti. Camino nabízí tolik žádaný odpočinek, zejména po emocionální stránce. Něco, co je dnes lidmi tak vysoce ceněno, obzvláště když jsou podřízeni tempu a intenzitě městského života. (González, 2013).

Tento druh pouti do evropských svatyní bude pravděpodobně přibývat. Dává nám možnost zakusit přitažlivost a odpor vůči křesťanským názorům v rámci hnutí „New Age“. Mariánským poutnicím se daří řešit napětí mezi vlivem a přitažlivostí jejich křesťanské minulosti a jejich současnou kritikou křesťanských pravidel a konceptů. Používají energetický jazyk a jakýsi transhistorický a transnáboženský soubor ekvivalencí. Posun od křesťanského náboženství ke spiritualitě s křesťanskými prvky jim umožňuje přijmout nový soubor přesvědčení, aniž by opustily

dobře známá božstva svého náboženského původu. Jak můžeme vidět z popularity románů Paula Coelha a Dana Browna, unášená kontinuita v protikladu k roztržce s křesťanskou minulostí se ukazuje stále atraktivnější (Fedele, 2009).

I poutnice, se kterými jsem se setkala, zaznamenaly nárůst počtu žen v porovnání s muži.

“Určitě šlo víc ženskejch, nebo aspoň za tu dobu, co jsme chodily my.”

Sylva, 41 let

3 Praktická část

V praktické části se zaměřím na rozuzlení výzkumných otázek pomocí zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů s poutnicemi. V kapitole 3.1. Zúčastněné pozorování v srpnu 2022 popíšu svůj zážitek a zkušenosti na Svatojakubské cestě. V následující kapitole představím vzorek poutnic, se kterými jsem dělala polostrukturovaný rozhovor, a následně sdělím informace, které jsem z rozhovorů zjistila. Osnova rozhovoru je přiložená v kapitole 5 za závěrem bakalářské práce.

3.1 Zúčastněné pozorování v srpnu 2022

V srpnu roku 2022 jsem se shodou okolností dostala do portugalského města Porto, odkud vede část portugalské trasy Svatojakubské cesty. Původně jsem měla po červencovém archeologickém výzkumu odletět zpátky do České republiky, ale nic se neděje náhodou a cesty mě svedly až na začátek Camina Portugués. Vybrala jsem si pobřežní trasu, která vede necelých 300 kilometrů podél Atlantického oceánu. Jelikož jsem cestu neplánovala, nesla jsem si na zádech zbytečně těžký batoh, ve kterém jsem měla i věci, které k absolvování poutě absolutně nebyly třeba (například notebook, hezké šaty či kosmetika).

V té době jsem byla na cestách již více než měsíc, takže obsah mého batohu se pro mě stal dá se říct domovem. A jakožto správný hlemýžď jsem se rozhodla, že tuhle ulitu vážící 15 kilo si odnesu s sebou až do Santiaga. Byla to pro mě jakási výzva, či vnitřní nutkání dokázat si, že na to mám. Že jsem schopna unést svůj život. To byla jedna z motivací k absolvování cesty. Další motivací bylo vypnout hlavu, utřídit si myšlenky, vyjet ze zajetých kolejí, odprostit se od mých problémů a zaměřit se na to základní - přežít. Obstarat si vodu, jídlo a nocleh. A prostě jít. Zažít jednoduchý život poutníka.

Na cestu jsem se nijak zvlášť nepřipravovala. Neviděla jsem žádný film o poutnicích, ani nečetla například knihu od Coelho, o které se zmiňuje autorka Anna Fedele. Přečetla jsem si na internetu pár informací o tom, jak Camino funguje. To znamená, že je třeba sehnat credencial, do kterého se sbírají razítka, díky kterým se dá spát v albergues. Také jsem díky instagramové influencerce objevila aplikaci Camino Ninja, která obsahuje přehledné mapy s trasami, ubytováním a dalšími hodnotnými informacemi. Fyzicky jsem byla připravená výborně díky náročnému archeologickému výzkumu ve vnitrozemí Portugalska.

Začátek cesty byl opravdu těžký a chtěla jsem to vzdát. Bolely mě záda a bedra z těžkého batohu. První kilometry jsem nepotkala žádného poutníka, takže jsem byla frustrovaná a zároveň cítila obavy, zda jdu vůbec správně. Po první noci jsem téměř nemohla vstát. Proklínala jsem se za to, jaký bláznivý nápad jsem si vymyslela.

Třetí den přišla největší krize. Bylo mi zle a nevolno. Rozhodla jsem se, že ten den ujdu pouze pět kilometrů a odpočinu si. Ale těsně před tím, než jsem odbočila do albergue v těsné blízkosti divokého pobřeží, narazila jsem na slečnu z Itálie, se kterou jsem chvíli pochodovala předchozí den. Společně s ní a s dalšími dvěma slečnami z Německa jsme poobědvaly, získala jsem tak potřebnou energii a vyrazily jsme na cestu. Camino ti dá přesně to, co potřebuješ.

Ještě toho dne jsme se na čas rozdělily, aby si každá z nás užila cestu o samotě a popovídala si pro změnu se svými myšlenkami. Procházela jsem mezi domečky s malebnými zahrádkami a na jednom zápraží seděla milá stařenka. Pozdravila jsem ji. A poté se stalo to, co zapříčilo změnu v mém myšlení až do konce Camina. Ta milá stařenka mi popřála “Buen Caminho!”⁶, a dala mi požehnání. Já sama nevěřím v jednoho Boha, spíše se přikláním ke spiritualitě a energiím, ale po tomto požehnání jsem pocítila tak neskutečný přívál lásky a osvícení! Od té doby se mi šlo lehce a s radostí. Krize, kterou jsem zažívala, byla pryč.

S podobnými příběhy mě obohatily i další ženy, které jsem na cestě potkávala. Opravdu mnoho z nich zažilo něco, o čem mohly tvrdit, že: “Camino ti dá přesně to, co potřebuješ.”

Po celou dobu cesty jsem se cítila bezpečně. I když jsem občas učinila trochu šílená rozhodnutí, jako vydat se na ranní cestu lesem s naprosto cizím poutníkem, se kterým jsem se seznámila předchozí večer, ani jednou jsem nepochybovala o tom, že jsem v bezpečí.

Po příchodu do města Santiago de Compostela jsem cítila zklamání. Pouť, která byla po většinu času tichá a rozjímající, se v rámci pár kilometrů překlopila do masového turismu, ze kterého člověka třeštila hlava. Přeplněné náměstí, kde se jeden musel prodírat davy, mi zkazilo náladu. A zároveň jsem cítila smutek, že Camino už končí a je na čase se vrátit do “normálního” života.

Upřímně jsem se nejprve vůbec nepozastavila nad tím, zda se jedná o maskulinní či mariánské poutní místo. V rámci mé tehdejší životní etapy to nebylo důležité.

⁶ Překlad “Šťastnou cestu!”.

3.2 Polostrukturované rozhovory s poutnicemi

Ke každému z rozhovorů jsem měla připravenou osnovu, abych na žádné zjišťované informace nezapomněla. Každé z účastnic jsem sdělila, že se jí budu ptát na otázky dle osnovy, ale ať se nebojí rozvinout své myšlenkové pochody. V případě, že by jí myšlenky utekly do jiných témat, vrátím respondentku zpět do rozhovoru další otázkou z připravené osnovy.

Mnoho informací na sebe poutnice prozradily samy, i bez položení mé otázky. Myslím, že jsem jak online, tak offline dokázala připravit velmi přívětivé a přátelské prostředí a ženy neměly žádný problém se přede mnou uvolnit a sdělit mi vše, co mě zajímalo. Jednu z rolí v tom mohla zahrát má poznámka na úvodu každého rozhovoru: “Pokud by ti jakákoliv otázka byla nepříjemná, samozřejmě, že nemusíš odpovídat.”

Velmi mile mě překvapilo, s jakým nadšením a jiskrou v oku ženy o svém caminu vyprávěly. Po každém rozhovoru jsme se já i daná žena loučily s vděčností v srdci a s čerstvým přívalem energie. Je fascinující, jak nás naše představivost může skrze vyprávění přenést do minulosti a oživit naše již téměř vybledlé vzpomínky.

Většinu žen jsem našla ve facebookové skupině Svatojakubská cesta - fórum. Během hledání respondentek pro můj výzkum jsem dostala mnoho dotazů, zda mou hotovou bakalářskou práci poskytnu veřejnosti, především ženám, které se na cestu chystají, nebo by se na pouť rády vydaly, ale brzdí je strach a nejistota. To mi vnuklo nápad, abych každou dotazovanou poutnici požádala o vzkaz pro ženy, které se na cestu teprve chystají. Jejich poselství je v závěru této práce a pevně doufám, že tyto vzkazy dodají odvalu těm, kteří touží po prošlapání si camina po svých.

3.2.1 Vzorek respondentek

Rozhovory jsem uskutečnila s deseti ženami. Ženám bylo 24-51 let. Všechny ženy až na jednu výjimku měly vysokoškolské vzdělání. Přišlo mi zajímavé, že většina žen samy sebe definovaly jako ateistky, či spirituálně založené, ale bez účasti v institucionalizované církvi. Jedna žena se definovala jako protestantka v evangelické církvi a další žena se označila za židovku “v procesu”. Třetí žena se považovala za věřící, ale nepokřtěnou. Od dětství navštěvovala náboženský kroužek.

Povolání žen byla různorodá, avšak jedno měla společné - pomoc či přínos lidem. Mezi ženami se objevily učitelky a lektorky angličtiny, úřednice, pracovnice s lidmi s handicapem, zdravotní sestry, vystudované doktorky i herečky.

“V Bohu Úplně nevěřím, ale vždycky se na něj vymlouvám, haha. Třeba když jsem byla mladší na škole, měl se psát test, tak jsem se modlila prostě. Fakt jsem si odříkala i tu modlitbičku, protože když jsem byla maličká, tak babička mě ji učila. Ona do kostela chodila občas na mši. Ale nenutila mě jako do nějakýho náboženství, takže takhle. Jako když potřebuji, tak se k tomu Bohu otočím. Nebo si říkám, že třeba něco existuje. Nebo když mi umřel tatínek, tak jsem se modlila, aby se tam u něj měl dobře, aby se o něj postaral, ale že bych jako byla přímo věřící, obcházela kostely, chodila na mše? To ne.”

Šárka, 42 let

Nyní krátce představím každou z respondentek. Uvedu její jméno, věk, náboženský postoj a cestu, kterou absolvovala. Ženy jsem seřadila dle věku, od nejmladší po nejstarší.

1. Veronika, 24 let, ateista, Camino Portugués v roce 2017
2. Jindřiška, 27 let, věřící ale ne u církve, Camino Portugués v roce 2021
3. Veronika, 32 let, ateista věřící v propojení člověka sám se sebou, Camino Portugués z Lisabonu v roce 2017
4. Klára, 33 let, židovka v procesu, Camino Portugués v roce 2017
5. Karolína, 36 let, protestantka v evangelické církvi, čtyřměsíční Camino z Česka v roce 2019
6. Alex, 39 let, “v něco věří”, Camino Portugués v roce 2022
7. Sylva, 41 let, ateista, čtyřměsíční Camino z Algavre v roce 2003
8. Šárka, 42 let, ateista, Camino Portugués v roce 2022
9. Gabriela, 47 let, připouští, že je něco nad námi, Camino Portugués v roce 2022
10. Jaroslava, 51 let, vnitřní spiritualita, Francouzské Camino z Leonu v roce 2021

3.2.2 Motivace poutnic k absolvování cesty

Některé ženy se pro absolvování své poutní cesty rozhodly v důsledku změn ve svém životě. Například prožívaly těžké období, nebo se jim udála spousta změn a chtěly prostor pro utřídění myšlenek a absolvovat jakýsi přechodový rituál mezi dosavadním a novým životem.

“Abych si utřídila myšlenky, abych pak věděla, co dál ve svém životě. Mně bylo sedmnáct, když jsem to šla, takže to bylo takový období, kdy jsem procházela strašně moc změnami, já jsem vlastně zjišťovala svojí sexuální orientaci. Do toho jsem bojovala s mentální anorexií. Do toho jsem měla za rok maturovat a vůbec jsem nevěděla, co dál se svým životem. Takže jsem se prostě rozhodla pro to jít tu cestu s tím, že jsem měla pocit, že se vrátím a budu vědět úplně všechno.”

Veronika, 24 let

“Zrovna jsem dostudovala medicínu v Ostravě a byla jsem taková zmatená, co dál se životem, kudy se vydat. Jak se blížil konec školy, byla jsem si čím dál tím míň jistá, že chci dělat to, co jsem si vybrala.”

Veronika, 32 let

“Šla jsem to v roce 2021. Za sebou tři vlny covidu, brutální rozchod, stěhování a jako herečka jsem kvůli covidu neměla práci. Takže totální osobnostní krize, proto jsem to šla. Potřebovala jsem čas pro sebe a utřídít si myšlenky.”

Jindřiška, 27 let

“Nebylo to úplně na můj popud, ale měla jsem přítelkyni, která zažívala nějaký zlomový období ve svém životě a ta prostě řekla, hele tak půjdem. A šly jsme.”

Sylva, 41 let

“Já jsem to vlastně prvně nešla jako Camino. Chtěla jsem nějaký restart v životě a to mi mělo splnit cestování. A seděla jsem u kompu a říkala jsem si, že chci navštívit tohle a tohle a tohle místo a zjistila jsem, že všechny ty místa jsou na Caminu. Tak jsem využila toho, že je to značený. A až během cesty se z toho stala jakoby poutní cesta.”

Karolína, 36 let

“Mám pocit, že jsem před x lety najednou prostě věděla, že tam mám jít, že tam musím jít, že tam chci jít. A přitom ono to pro mě fakt nedávalo žádný smysl. Ale moje tělo mě k tomu táhlo. A připadalo mi, že žiju v takovém stereotypu. A i dcera odešla z domu a potrebovala jsem nějaký milník v životě.”

Gabriela, 47 let

Další ženy se pro poutní cestu rozhodly spíše z fyzického hlediska. Camino braly jako fyzickou výzvu a chtěly si ověřit, zda na to jejich síly a tělo stačí.

“Jsem nikdy moc nechodila, ale ve Španělsku jsem začala hodně chodit a začalo mě to bavit. Tak jsem prostě chtěla nějakou chodící dovolenou a challenge. A taky jsem chtěla poznat Portugalsko a jeho kulturu.”

Alex, 39 let

“Já jsem si chtěla vyzkoušet, jestli na to mám, jestli to zvládnu, protože já nejsem zvyklá každé den chodit třeba 20 km. Jednou jsem šla Praha-Prčice 43 kilometrů a pamatuju si, že jsem tejdenn potom nemohla chodit ze schodů dolů.”

Šárka, 42 let

“Myslela jsem si, že to fyzicky nezvládnu. Jsem už docela stará a nosím si pár kilo navíc, tak jsem si nevěřila, že to dám. Ale bavila jsem se s kamarádkou, která říká, já tvému tělu věřím a ty mu věř taky. Ošetřující lékař Václava Havla, řekl, že duch je silnější než tělo. Jo, a tohle byla taková docela hodně silná věta pro moje Camino. Ona je hodně hluboký člověk a tohle mi fakt pomohlo. A fakt jsem si troufla to udělat, odletěla jsem tam a vydala jsem se na tu pouť s tím, že teda půjdu, co mi síly stačí.”

Jaroslava, 51 let

Některé ženy si zkrátka chtěly Svatojakubskou cestu užít jako dovolenou, vypnout hlavu a neřešit starosti běžného života. Dalším důvodem bylo poznat kulturu Portugalska a Španělska a seznámit se s příběhy lidí z celého světa.

“Prostě abych vypla, měla věci na zádech a nemusela nic řešit.”

Sylva, 41 let

“Byl to můj závěr cesty kolem světa, koupila jsem si skládačku v Bangkoku. Na tý jsem projela kus Barmy, a pak jsem s ní přeletěla do Portugalska a dotlačila ji do Santiaga, haha. A asi to bylo částečně součástí hledání mojí víry. Jestli jsem se rozhodla správně. A ukotvit to ve svém životě. A přišlo mi hrozně zajímavý, že se člověk setkává se spoustou lidí z celého světa, který mají jeden společnej záměr. Ale přitom jsou všichni úplně jiný.”

Klára, 33 let

3.2.3 Zdroje informací a přípravy před cestou

V této části mě zajímalo, jak se poutnice o Svatojakubské cestě dozvěděly a jaké zdroje informací hledaly před jejich poutní cestou. Většina žen se o Caminu dozvěděla od svých známých a přátel, kteří cestu absolvovali před nimi.

“Poprvé jsem se o tom dozvěděla asi od spolubydličiho, asi deset let nazpátek. On to tehdy šel se svojí přítelkyní. A pak se mi strašně líbil ten film, myslím, že se jmenoval The Way.”

Klára, 33 let

“Poprvé jsem se o cestě dozvěděla na fakultě, jelikož jsem studovala teologii. Asi v roce 2010. Ale to bylo hodně zběžně. Pak jsem potkala jednoho kluka, který to šel z Francie a to byly takový dvě největší indicie.”

Karolína, 36 let

“Moje kamarádka šla Camino v roce 2016 a pak mi o tom vyprávěla. Takže to byl takový můj první kontakt s Caminem. A časem se mi zdál sen, že o mojí cestě vyprávím lidem. A to byl popud k tomu, abych šla svou vlastní pout'. A uplynuly čtyři roky, než se můj sen zhmotnil.”

Jaroslava, 51 let

“Dozvěděla jsem se o tom od kamarádky katoličky, která to šla asi v roce 2012.”

Alex, 39 let

“Moje kamarádka šla tu francouzskou a dávala fotky na facebook. Mě to zaujalo a přišlo mi to jako dobrý nápad, tak asi za pět let jsem to šla i já. Jinak v tom katolickém prostředí to byla velká věc a vím, že to šli někteří kněží, kteří v tý naší farnosti byli. A přivezli děckám nějaký obrázky a suvenýry a vyprávěli o tom, že tohle je z Portugalska a tady tohle je ze Španělska. A tak. Takže tohle byl asi úplně první kontakt.”

Jindřiška, 27 let

Velkou roli hrály i sociální sítě. Dále také články v časopisech i na internetu.

“Poprvé jsem se o Caminu dozvěděla někde na sociálních sítích, nebo možná i přes nějakou přednášku, určitě to bylo na internetu. Pak jsem viděla nějaký film”

Gabriela, 47 let

“A jinak jsem hledala informace na internetu, převážně co si vzít s sebou, jestli je to nebezpečný a tak, ale nějak jsem to moc neřešila. Jak jsem toho měla fakt dost, tak jsem prostě chtěla jenom vypadnout.”

Veronika, 24 let

“Já jsem si řekla, že by mě ty informace mohly vyděsit, takže jsem se akorát byla podívat ve skupině na facebooku. Jen jsem si hledala na wikipedii informace o těch místech, který jsem chtěla navštívit.”

Karolína, 36 let

“Poprvé jsem o tom četla v časopise Lidé a Země.”

Sylva, 41 let

“V roce 2020 jsem na facebooku narazila na informaci, že rok 2021 je svatý rok, jelikož svátek svatého Jakuba vychází na neděli. A to byl další popud, abych se konečně vydala na cestu.”

Jaroslava, 51 let

“Dopředu jsem pročítala internet a pak jsem si v Lisabonu koupila nějakou knížečku s mapou a trochou popisků. A mapy.cz”

Veronika, 32 let

“Četla jsem nějaký blogy a články na internetu od dalších cestovatelů. Spíš jsem hledala praktický věci, jako jak je to s tím poutnickým průkazem⁷. A jestli tam vůbec smím, když nejsem římský katolík. Nechtěla jsem nikomu lhát.”

Klára, 33 let

Mnoho žen čerpalo informace i z kulturních zdrojů. Dvě ženy z deseti mi zmínily autora Coehla, o kterém se zmiňovala i autorka Anna Fedele. Celkem čtyři ženy z deseti se k absolvování poutě rozhodly i na základě filmu *The Way* (2010).

*“Koupila jsem si knížku o Svatojakubské cestě, ale ani jsem ji nedočetla. Pak jsem četla *Alchymistu*, odkud jsem převzala myšlenku, že vlastně cokoliv, co chceš, tak ti vesmír nějakým způsobem pošle. Tak to se mi hodně líbilo. A na cestě se mi to potvrdilo. Ale paradoxně třeba knihu *Poutník*, která se vztahuje ke Svatojakubské cestě, jsem ani nedočetla, protože mě to nebavilo.”*

Veronika, 24 let

*“Akorát jsem si stáhla aplikaci *Camino Ninja*. Pak jsem si koupila jiné batoh, protože ten, co jsem měla doma, by podle rozměrů asi o 5 cm nemusel projít do letadla. Pak jsem přemejšlela nad novými botami, a pořídila jsem si nástupovky na ferraty. A jako byly fakt pohodlné. No a spíš jsem si četla diskuze na facebooku a i jednu knížku jsem si přečetla.”*

Šárka, 42 let

*“Podle filmu *The Way* to vypadalo jako brnkačka, starej chlap prostě netrénovanéj, kterej nechodí a ušel to bez nějakých obtíží. Proto jsem měla docela zkreslený představu.”*

Šárka, 42 let

*“Kdysi dávno jsem viděla film *The Way*, který mě hodně oslovil. Viděla jsem ho asi třikrát, než jsem se vydala na svou pout'. A jinak jsem spíš zkoumala různé mapy na internetu, ale stejně jsem nakonec šla jinou cestu, než na kterou jsem koukala, takže to bylo zbytečné.”*

Jaroslava, 51 let

⁷ Credenciál.

3.2.4 Vnitřní změna během a po Svatojakubské cestě

Je patrné, že každá poutnice, ať už věřící, nevěřící, či ta, která se na cestu vydala za účelem dovolené nebo fyzické výzvy, zažívá na Caminu vnitřní změnu. Dokonce se dá říct, že se jedná o přerod. Přechodový rituál. Změnu osobnosti. Konec jedné životní etapy a začátek druhé.

Svatojakubská cesta ženám pomohla si utřídit myšlenky a uvědomit si, že život je ve skutečnosti jednoduchý. Pokud uspokojíme své základní potřeby, což je voda, jídlo a přístřešek, jsme vlastně šťastní a nic víc nepotřebujeme.

“Jako ono se to naplnilo i nenaplnilo. Celá ta cesta pro mě byla o tom, že jsem nesla asi 15 kilo na zádech, do toho bylo hrozný horko. Do toho jsme byly odkázaný na to každý den shánět vodu a jídlo, takže já jsem vlastně vůbec neměla čas přemýšlet nad svým životem. Ale spíš jsem prostě šla a říkala jsem si, abysme včas někam došly, abysme se někde vyspaly, abysme se něčeho najedly, abysme měly co pít, a aby to probíhalo v pohodě. Takže vlastně já jsem pak došla k tomu, že ta cesta mě hrozně naplnila v tom, že vlastně v životě nic nepotřebuji, a že až se vrátím zpátky do Česka, že mám být ráda za to, co mám. Mám prostě kde spát, co jíst, co pít, a že všechno ostatní jsou malichernosti.”

Veronika, 24 let

“Nejdůležitější pro mě bylo poznání toho, co je jakoby můj problém a co je problém někoho jiného, jako například očekávání rodičů. Šla jsem tam s velkou těžkou hlavou plnou myšlenek a jak jsem došla, tak jsem tam vše nechala a vrátila se domů s čistou hlavou. Ty problémy nebyly moje, ale byly to jen očekávání cizích, takže mi došlo, že to nemusím řešit.”

Veronika, 32 let

“Na začátku hrozně, hrozně těžký myšlenky, hrozně těžká hlava, že jsem si úplně říkala, tak já jsem úplně v prdeli, co tady jako dělám. Ani fyzicky jsem to nedávala, to trvalo asi čtrnáct dní. A pak se to najednou prostě zlomilo a šlo to. I problémy a myšlenky se mi začaly pročišťovat a na konci to byla prostě pohoda. Měla jsem pocit, že jsem sebevědomá, měla jsem takovou radost ze sebe, že jsem to dokázala.”

Veronika, 32 let

“Šla jsem to jednadvacet dní. To je přesně takovej cyklus transformace. A každý týden jsem řešila něco jiného. První týden jsem prostě šla a zkoušela jsem, co všechno vydržím, takový přízpůsobení se novému prostředí, ještě když neumím cizí jazyky. Druhý týden byl nejvíc fyzicky náročný, protože Pyreneje a samý kopce, já nejsem moc velký fanoušek kopců ani do teď, takže jsem pořád nadávala. Tam jsem si říkala, že to fakt asi vzdám, že do toho kopce nevyšplhám. A pak najednou takový to vnitřní vedení zavelelo a řeklo, jestli tady nenecháš všechno svoje trápení a všechno, co s sebou vlečeš, tak to prostě nevylezeš. A tak jsem se rozhodla, že tuhle všechnu tíhu odevzdám a nechám ji

tady, to byl pro mě takovej největší spirituální zážitek. A najednou, jako by mě něco, nebo nějaký duch, táhnul nahoru. A došla jsem to.”

Jaroslava, 51 let

“No, na konci jsem byla prostě obohacená, šťastná. Strašně mě to nabilo. Na začátku jsem byla spíš zvědavá a první den úplně znechucená, nešťastná. Když jsem přiletěla do Porta, nesehnala jsem ubytování. I jsem chodila podle map, kde píšou, že jsou ubytovny, ale oni už třeba byly zavřené. Tak jsem zničená ještě poslala email na jeden hostel a nakonec jsem se tam před půlnocí ubytovala. Neměla jsem nic připraveno a já jsem to tak i chtěla pojmout, že si nebudu nic dopředu připravovat, takže prostě první den byl pro mě asi skoro největší trpění psychický, no ale na konci úžasný. To, co tě ze začátku bolí, na konci už prostě není a jsou jenom ty zážitky, a žes to zvládla.”

Šárka, 42 let

“Kolikrát jsem se na to chtěla během cesty vykašlat, že shodím batoh a jedu domů. Takový to vyčerpání, že člověk už nemůže, ale pak jde dál. A na konci jsem se cítila asi šťastná a měla jsem radost. Poznala jsem tu zemi, poznala jsem lidi, naučila jsem se částečně jazyk za tu dobu, takže já jsem byla spokojená.”

Sylva, 41 let

“Nezačala jsem se modlit nebo něco takovýho, ale vždycky po těch cestách cítím takovou vnitřní lehkost. Jako úplný klišé ber život s lehkostí.”

Sylva, 41 let

“Vždycky, když byl na trase kostel, tak jsem se zastavila v kostele. Byl to pro mě čas odpočinku.”

Karolína, 36 let

“Vyšla jsem jako věřící a věřící stále jsem. Ale myslím, že jsem trochu odproštěná od té institucionalizovaný části církve, že spíš záleží na mém nitru a nepotřebuju kostel k tomu, abych se spojila s Bohem.”

Karolína, 36 let

“Před nějakou dobou jsem začala pociťovat, že já nemůžu být součástí církve, i když jsem si to odmala přála. Asi tím, jak jsem se dostala do LGBT komunity. A došla jsem k závěru, že v institucionalizovaný církvi prostě nemůžu být. A na cestě jsem si potvrdila, že chci mít bohatý spirituální život, ale že moje cesta prostě vede mimo církve.”

Jindřiška, 27 let

3.2.5 Bezpečnost na Svatojakubské cestě

Většina žen se cítila na Svatojakubské cestě bezpečně. Některé dokonce tvrdily, že se cítily pod boží ochranou, či pod ochranou svatého Jakuba. Pokud se žena setkala s nebezpečím, došlo

k tomu z důvodu jazykové bariéry a vytváření domněnek, či situace nakonec vyústila v opak nebezpečí - dotyčný se ženě snažil pomoci. S přímým ohrožením se žádná z dotazovaných žen nesetkala a ani já jsem během mé cesty nepotkala nikoho, kdo by zažil na Caminu nebezpečí.

“Vlastně po návratu jsem někde četla, že někdo na cestě dával falešný značky a nějakou holku tam zabil.”

Klára, 33 let

“Šli jsme právě nějakou alternativní cestou. Skrz nějaký louky, lesy. A pak jsme došli do nějaký vesničky a byli jsme hrozně nadšený, že už vidíme nějakou civilizaci a najednou na nás vyběhlo asi deset psů. Naštěstí byl majitel blízko a zavolal si je zpátky, ale děsivý to bylo.”

Veronika, 24 let

“Šla jsem někde v Německu a na kole mě dojel nějaký černoš. Začal se se mnou bavit, ale já moc jazyk neumím. A byl hrozně neodbytný, nebylo to příjemný. Nevěděla jsem, jak ho odpálkovat. A on říkal, ať jdu k němu domů, že si tam můžu dát sprchu a přespat a tak. A on věděl, kudy půjdu, tak jsem pak na poslední chvíli změnila mojí trasu, protože jsem se bála, že by mě sledoval. Jinak se ale nic nestalo.”

Karolína, 36 let

“Já jsem občas spala pod širákem. No a samozřejmě hned první noc, co jsem spala venku, tak jsem zaspala. No a probudila jsem se a najednou nade mnou stáli dva bezdáci. Hrozně jsem se lekla, ale nakonec se mě ptali, zda jsem v pohodě a jestli nepotřebuju pomoc. Nechtěli mi ublížit.”

Veronika, 32 let

“Že bych třeba na těch ubytovnách měla strach o sebe, nebo svoje věci, to vůbec.”

Veronika, 24 let

“Jako žena, která cestovala sama, jsem se vůbec necítila v nebezpečí. Ještě, když jsem to šla v létě, kdy je na cestě hodně poutníků. Užívala jsem si, že jdu sama.”

Alex, 39 let

“Za celou dobu jsem se neocítila v situaci, která by mi byla nepříjemná, nebo bych se bála.”

Jindřiška, 27 let

“Mně se nic nestalo, ale četla jsem o tom na facebooku nějak na podzim. Holčina psala, že si rozložila spaní, šla někam na pláž do baru si dát pivo, přišla zpátky, lehla si a nějaký chlap si k ní lehnul a začal ji obtěžovat. Utekla a zavolala policajty. Já bych venku spala, ale ne sama.”

Šárka, 42 let

“Jeden den jsem cítila jak jeden poutník schválně zpomalil, abych se ho mohla držet, abych se třeba neztratila. Šel přede mnou, vlastně to byl Španěl, takže jsme se nedomluvili. Ale viděl mě, jak jsem

tam chvilku odpočívala a cítil, že mám dost, takže šel tak, aby mi byl jakoby nablízku, takže naopak. Necítila jsem žádný nebezpečí, spíš mi chlapi chtěli pomoci. A hlavně si myslím, že je tam i velká ochrana shora.”

Jaroslava, 51 let

“Přijela jsem do pneuservisu, asi pro nákladáky, nebo nevím, ale nikdo tam neuměl anglicky. Přijela jsem tam s tou skládačkou⁸, pak už tam kolem mě stálo šest chlapů, ukazovali si na mě a říkali problem problem. A nakonec mě chlapík odvezl do servisu, kde bylo zavřeno. Jeli jsme k prodavači domů a otevřel nám. I mi nabídli, že mě odvezou až do Santiaga, ale to jsem samozřejmě nechtěla, haha.”

Klára, 33 let

3.2.6 Problémy, se kterými se poutnice potýkají

Žádná poutní cesta se neobejde bez nějakých problémů. Zajímalo mě, jakým problémům dnešní poutnice čelí. Téměř polovina dotazovaných žen se setkala s nedostatkem ubytování. Kvůli tomu na cestu vyrážely časně ráno, aby na místo určení dorazily s notným předstihem a zajistily si volnou postel.

I během mého vlastního Camina se mezi poutníky šířily zvěsti o nedostatku ubytování a nutnosti albergues rezervovat, či si na ně vystát frontu před tím, než se otevrou. Jelikož jsem člověk, který si rád přispí, do hostelů jsem nespěchala a častokrát dorazila až těsně před setměním. Párkrát jsem se setkala s tím, že mnou zvolené ubytování bylo plně obsazené, ale vždy se situace vyřešila, Camino se o mě postaralo a já měla kde složit hlavu.

“Tady jsem si fakt uvědomila, že v normálním životě řeším kraviny. Neměli jsme credenciál, protože katedrála byla zavřená a nepustili nás do albergue, takže jsme neměli kde spát. A spali jsme venku někde mezi bytovkami, bylo to hrozný, vůbec jsme se nevyspali, protože jsme se báli, aby nás neokradli. A hned druhý den jsme vstali, bylo hrozný horko a měli jsme prostě nevyspalý ujít v hrozným horku s patnácti kilama na zádech nějakých 20, 30 km. Takže hned první den jsem to chtěla vzdát a brečela jsem. Camino mi hrozně odlehčilo život. A čerpám z toho do teď.”

Veronika, 24 let

“Přišla jsem někde ve tři hodiny a ty ubytovny, který otvírají v jednu, kde se nesmí rezervovat, tak už byly obsazený. Takže jsem někdy vyrážela už v pět ráno, abych se stihla na místo dostat včas. Ale šla jsem pomalu a koukala jsem po krajině.”

Šárka, 42 let

⁸ Kláře se na cestě rozbila její skládačka a bylo třeba komplet vyměnit duše. Díky pomoci ostatním se dostala do onoho pneuservisu a na další místa, než se její problém opravdu vyřešil.

“Problém byl sehnat to ubytování. Bavili jsme se se dvěma Polákama, který říkali, že jednou za ubytko museli platit 60 eur, protože už všechno bylo obsazený. A to jsme nechtěli, takže jsme vstávali brzo a vycházeli jsme třeba o půl šestý.”

Klára, 33 let

“Nečekala jsem, že bude v Portugalsku taková zima. Neměla jsem s sebou spacák, takže občas jsem v noci mrzla.”

Alex, 39 let

Některé ženy se potýkaly s nedostatkem značení. I z mé zkušenosti mohu potvrdit, že portugalská cesta, obzvláště na začátku, byla málo značená a párkrát jsem dokonce špatně zabočila a poté hledala cestu zpět podle mapy.

“Překvapilo mě, že cesty byly málo značený. Někdy jsme prostě nevěděly, kam máme jít, tak jsme někam šly.”

Sylva, 41 let

Další nevýhodou je jistě neznalost cizích jazyků. Všechny ženy, které jsem vyslýchala, mi potvrdily, že se neznalostí jazyka ochudily o velkou část poutě a sociálního zážitku. Chtěly si vyslechnout příběhy dalších poutnic a poutníků, zapadnout do komunity a načerpat co nejvíce zajímavých podnětů.

“Problém je jazyková bariéra. Já neumím dost dobře anglicky, já jsem se učila 8 let němčinu, ale je mi to k ničemu, protože jak to člověk 20 let pak nepoužívá, tak se stejně nedomluví ani německy. Angličtinu umím základy, takže jsem si třeba našprtala větu, jestli mají volnou postel. A tak. Ale hrozně mě to právě mrzelo a blokovalo, protože ty jsi někam přišla a bylo vidět, že si ty lidi chtějí povídat, nebo i na tý cestě. Tak jediný, co bylo, odkud jsi, já jsem vodsud’, odkud jsi ty?”

Šárka, 42 let

Každá žena se potýkala buď s fyzickými nebo myšlenkovými obtížemi. Těm, kterým sloužilo tělo, protestovala hlava. A naopak. Každá z poutnic si tímto prošla svou osobní výzvou, která ji posílila a dodala sebevědomí.

“Nejhorší zážitek byly ty kolena, protože to opravdu strašně bolelo.”

Šárka, 42 let

“Tím způsobem, jakým jsem já cestovala, tak člověk musí řešit pitnou vodu. Když je normální počasí, tak to nevadí, ale ve Francii jsme měly třeba 43 stupňů ve stínu, což potom voda mizí neskutečným tempem.”

Karolína, 36 let

“Asi nejtěžší bylo zvládnout sebe samu a svoje vnitřní myšlenky. Nepoddát se nějakému pocitu sebelítosti, protože když jde člověk měsíc sám, tak se mu vyplavují všechny ty věci, který za tu dobu, co žije, zase strkal někam dozadu a snažil se jim nevěnovat.”

Karolína, 36 let

Nevýhodou společných ubytování bývá i hygiena. Některým ženám bylo nepříjemné sdílet koupelnu s tolika cizími lidmi. Ženy, které spaly převážně venku, řešily hygienu pomocí řek a dalších vodních toků a i několik dní se nemyly. Posléze si na tento snížený standart zvykly. Dalším problémem bylo používání veřejných toalet během dne. Na stezkách jich je málo.

I po skončení celodenního pochodu zůstávali poutníci společně v albergue. Spaní, jídlo, mytí a relaxace probíhaly s ostatními. Byl tam silný smysl pro komunitu, vybudovaný kolem puchýřů, snů o horkých sprchách a ambivalentního vzrušení z kilometrů, které je ještě čekají.

“Pak takový ty standardní ženský problémy, že jo. Kde sehnat veřejný WC, kde by se člověk mohl nějak umýt a vyměnit hygienické potřeby a tak.”

Klára, 33 let

“Asi úplně nejhorší bylo řešit hygienu. Určitým způsobem se to dá zvládnout, pak si na to člověk zvykne. Byla třeba doba, kdy jsme se měsíc nemyly. A přišla jsem na to, že nemýt si vlasy, je úplně největší diskomfort. Ale i po tom se na to dá zvyknout, jen si na ně člověk nesmí sáhnout, to je nejvíc hnusný.”

Karolína, 36 let

Mezi odpověďmi se objevil i problém týkající se menší skupiny lidí, vegetariánů. Ve Španělsku a Portugalsku se vegetariánky setkaly s nedostatkem nemasových jídel.

Obrázek č. 5: Dekorovaná studánka na cestě

“Překvapilo mě, jak bylo těžký sehnat vegetariánský jídlo. Mi pořád cpali kuřecí nebo ryby jako vegetariánovi. Tak jsem to většinou řešila polévkou gaspacho ze supermarketu a k tomu sýr a chleba.”

Jindřiška, 27 let

3.2.7 Dojmy z města Santiago de Compostela

Autor Luik v závěru svého článku tvrdí o svém příchodu do Santiagu následující: “Většina poutníků, které jsem potkal, ukončila svou cestu v Santiagu. Stáli jsme v katedrále, v úžasu nad zlatem a kadidlem, ale také nad naším vlastním úspěchem: dokázali jsme to. Po měsíci celodenní chůze, pobytu v přeplněných místnostech, trpění puchýřů a bolestí jsme zamířili na noční oslavu. Přesto jsem nějak cítil neklid, který jsem nedokázal ani docela popsat. Bylo to ono? Druhý den ráno jsem se rozhodl odhlásit se z hotelu a pokračovat v chůzi. Ruch a vznešenost Santiagu neodpovídaly jednoduchosti a mírumilovnosti mé pouti. Nechal jsem své šokované přátele za sebou a vydal se směrem k Finisterre, jedné z několika pobřežních vesnic, které slouží jako alternativní, ale neoficiální konec Camina. Silnice byla prázdná a já jsem se téměř vzdal všech nadějí na práci v terénu⁹, když jsem se setkal se svými prvními společníky. Mnoho z nich vyjádřilo podobné důvody pro pokračování v pouti. Potřeba cítit se výjimečně na pouti. Neskončit v hlasité skupinové oslavě poté, co jim byl předán credencial v kanceláři pro poutníky připomínající běžící pás.” (Luik, 2012).

Tato myšlenka mě zaujala a podívala jsem se ji na kloub i během polostrukturovaných rozhovorů. Luikovo tvrzení o příchodu do města Santiago de Compostela se mi potvrdilo u několika žen, uvádím příklady.

“Bylo to hrozný, jako najednou davy lidí, na to jsem nebyla zvyklá. Všechno bylo drahý, já jsem trochu uměla španělsky, takže jsem věděla, že mi s těma cenama třeba kecají.

Výzvedla jsem si co nejrychleji compostelu a vyšla jsem dál na Fisterru.”

Veronika, 32 let

“Zklamala mě ta komerčnost na konci. Čekala jsem, že to bude víc takový jako duchovnější než cirkusový.”

Klára, 33 let

Některé ženy při příchodu ke katedrále pocítily dojemné ukončení své poutě. Jako například Karolína. Během rozhovoru jsme ale došly k závěru, že pokud by na náměstí došla přes den, kdy by

⁹ Pokračování ve svém terénním výzkumu debatou s dalšími poutníky.

bylo náměstí přeplněné lidmi, cítila by se spíše znechuceně a jakýsi pocit dokončení by se nekonal. Ještě té noci se Karolína vydala dále na Finisterru, jelikož se ráno nechtěla probudit v přeplněném městě.

“A pak jsme přišli na to náměstí a já si prostě přesně vybavuju tu chvíli, protože tam přišel nějaký mladík, který měl obrovskou radost, že tam dorazil. Zvony odbíjely desátou večer, takže to náměstí ještě získalo takovou atmosféru. A já jsem tomu mladíkovi začala tleskat a začalo mu tleskat celý to náměstí. A s tím jsem já vstupovala na to náměstí, takže najednou člověk vstupuje někam, kde všichni jsou soustředění na to místo. A pak jsem se otočila a uviděla jsem tu katedrálu a začala jsem plakat. A brečela jsem asi půl hodiny.”

Karolína, 36 let

Některé ženy zažily pocit dokončení až po vyzvednutí compostely. Compostela pro ně představovala dokončení přechodového rituálu, na který se vydaly.

“Vlastně jsem měla i představu, že přijdu do toho Santiaga před tu katedrálu, že si tam kleknu, že políbím zemi a dolehne to na mě. Ale vůbec to na mě takhle nezapůsobilo. Až když jsem si vyzvedávala compostelu, a když mi ji předávali, teprve tam jsem měla slzy ve vočích. Myslela jsem, že to bude, když dojdu k tý katedrále, a to prostě ještě nebyl konec. Až když jsem dostala to potvrzení, že jsem tam došla, tak to na mě padlo.”

Šárka, 42 let

A menšina pocítila dojetí a dokončení už před katedrálou:

“A na tom konci to už bylo takový, že jsem se fakt rozbřečela před tou katedrálou. Jsem měla takovej pocit, že asi čtyři roky jsem něco chtěla a fakt jsem to nakonec dokázala a dala jsem to.”

Klára, 33 let

“Když jsem došla na náměstí, tak jsem začala hrozně bulet. Za prvý, že jsem to vážně dala a nemůžu tomu uvěřit. A za druhý jsem byla fakt hrozně vyřízená, pro mě ta poslední část etapy byla fakt náročná, dostat se do té svojí vnitřní svobody. A bylo tam i takový to, že tahle cesta končí. A mně cesta připravila i takový milostný románek, tak to pro mě bylo i o odpoutání se od toho románku. Že už je prostě konec.”

Jaroslava, 51 let

Všechny ženy, které jsem si vyslechla, neviděly ve mši povinnost. Některé ženy na mši dokonce zapomněly, některým připadala moc strojená a předstíraná. Některým vadilo to, že mše není určená pouze pro věřící, a zároveň se jí účastnilo mnohem více turistů než lidí, kteří věří v Boha.

“Bylo hezký, když se tam sešli všichni ty poutníci a to, jak to probíhá, ale zároveň jak nejsem na tady ty věci zvyklá, tak to na mě působilo docela jako propaganda.”

Veronika, 24 let

“A pak jsme šli do katedrály na mši a zrovna jsme měli štěstí, že si někdo zaplatil to botafumeiro. To jsme vůbec nečekali, že to uvidíme, protože jsme za to nechtěli platit. Takovej pocit jako, ty brd'o, já tady zažívám něco, co vlastně spousta lidí nikdy nezažije. Ale trochu jsem si připadala provinile, jako že si to nezasloužím, když nejsem věřící.”

Klára, 33 let

“A vlastně jsem úplně zapoměla se v Santiagu podívat na tu mši. Až doma jsem si vzpomněla, že tam mají to kadidlo, nebo co to tam rozhoupávají, a že jsem to chtěla vidět, že jsem to viděla v tom filmu¹⁰ a přišla z tama. Vůbec mi to nedošlo tím, jak nejsem věřící. Tak já jsem prostě okolo prošla a ani mi to nechybělo.”

Šárka, 42 let

“Ta mše mi přišla hrozně strojená a sterilizovaná, taková masová, moc se mi to nelíbilo, i když jsem věřící. Naopak největší zážitek pro mě byl, když jsem si v Santiagu nechala oholit hlavu, jako takovej přechodovej rituál.”

Jindřiška, 27 let

3.2.8 Svatojakubská cesta versus mariánská poutní místa

Dnešní moderní ženská spiritualita preferuje poutní místa mariánská. Proto mě v jedné části rozhovoru zajímal názor žen na maskulinní a mariánská poutní místa. Z deseti žen se pouze jedna o toto téma okrajově zajímala. Byla to žena velmi spirituálně založená, otevřená, která si tvořila své vlastní duchovno. Důvodem, proč o mariánských poutních místech věděla, byl fakt, že pocházela z Příbrami, kde se nachází Svatá Hora, což je mariánské poutní místo. Ostatní ženy o toto nejevily zájem.

“Jelikož to pro mě nebyla primárně duchovní cesta, tak mi to bylo jedno. Kdyby na konci bylo nějaký místo mariánský, tak to vůbec nezmění můj zážitek nebo zkušenost.”

Veronika, 32 let

“Já tím, že nejsem katolička, tak pro mě vlastně ten mariánský kult není tak výraznej. A tím, že jsem vyrážela a nemělo to pro mě úplně význam tý duchovní cesty jako takový, tak ten symbol maskulinity pro mě nebyl úplně výraznej.”

Karolína, 36 let

“Vůbec mě to nenapadlo.”

Jindřiška, 27 let

¹⁰ Film The Way.

“Já jsem z Příbrami a máme tu mariánské poutní místo nad městem. Svatá hora se jmenuje. Já jedu takovou přirozenou spiritualitu, vezmu si od každého něco. A nelpím na tom, takže mi bylo jedno, zda je to mariánské místo a nebo že jdu za Jakubem. Byla jsem třeba v Glastonbury, což je v podstatě takovej Avalon. V roce 2016 v Jeruzalémě a tak. Já jsem vlastně požádala Boha a Krista, ať je můžu uctívat svým vlastním způsobem. Takže v sobě mám pocit, že si to můžu dělat po svém a že jsem autentická ve své víře.”

Jaroslava, 51 let

3.2.9 “Camino ti dá přesně to, co potřebuješ”

Během mé cesty jsem si začala všimnout toho, že mi další poutníci vyprávěli příběhy, jejichž hlavní myšlenka byla “Camino ti dá přesně to, co potřebuješ.” Kupodivu i téměř každá žena, která se mnou absolvovala rozhovor, mi sdělila příběh, který s touto myšlenkou také souzněl. Ani jsem se jí na to nemusela vyptat otázkou.

Je Svatojakubská cesta opravdu pod ochranou boží či pod ochranou svatého Jakuba? Nebo si tyto náhody a pomoc přitahujeme do života my sami? A je tento “zákon přitažlivosti” silnější právě na Svatojakubské cestě v porovnání s běžným životem?

“Šli jsme do nějakýho albergue, ale neměli jsme už peníze, tak že asi budeme spát venku. No a najednou vidím, že se jedna z nich otáčí¹¹, přišla k nám a dala nám asi 10 eur. A říká, že Camino ti vždycky dá, co potřebuješ. A že teď ona pomůže nám a pak máme pomoci my někomu dalšímu.”

Veronika, 24 let

“Ráno jsem se probudila s hroznou chutí na pomeranče. Chodili jsme kolem zahrad, kde rostly, ale nechtěla jsem to krást. A pak jsme došli k jedné zahrádce, byly otevřené vrátka a tam koš pomerančů a nápis, že si můžeme vzít.”

Veronika, 24 let

“Chtěly jsme jít na večeri ještě s jednou Dánkou. A měli s náma jít dva sourozenci ze Švýcarska, ale že mají problém s penězi, že se jim zablokovala karta. A ta Dánka jim normálně vybrala asi 200 nebo 500 euro, že jí to pošlou, až budou zpátky doma. To jsem čuměla, jak na sebe lidi byli hodní.”

Veronika, 32 let

“Špatně jsem odbočila a plazila jsem se téměř po čtyřech na nějakých hřebenech. Ráno jsem si vzala litr a půl vody, nenapadlo mě, že budu někde bloudit. Dochází mi voda a v ten moment se tam vynořila holčička z Irska a rozdělila se se mnou o svojí vodu. A v ten moment, když jsem byla v nouzi,

¹¹ Jedna z Američanek, které Veronika na cestě potkávala.

tak to pro mě bylo velký potvrzení, že člověk je opravdu pod svatou ochranou a ochranou svatého Jakuba, a že je o něj postaráno. Camino ti dá to, co potřebuješ.”

Jaroslava, 51 let

“Já mám ráda knížky od Paola Coelho a on kdysi navštívil Pražské jezulátko. A já tam poprvý byla asi měsíc nebo dva před mým Caminem. A koupila jsem si tři jezulátka, takový přívěšky, a věděla jsem, že je na té cestě mám někomu dát. A že ten impulz přijde přesně, když potkám toho člověka. A během cesty jsem je vážně potkala, došlo mi, že ty jezulátka byly pro lidi, který jsou požehnáním pro svoje okolí.”

Jaroslava, 51 let

4 Závěr

4.1 Shrnutí rozhovorů

Tato bakalářská práce měla několik cílů. Prvním z nich bylo zjistit, jaká je motivace moderních poutnic k absolvování Svatojakubské cesty. Většina žen Camino absolvovala za účelem přechodového rituálu ve svém životě. Procházely si jistou krizí, v životě se jim udály velké změny, či si zkrátka chtěly utřídit myšlenky a vymanit se z šedi všedních dnů. Pár žen se na cestu vydalo za účelem fyzické výzvy či aktivní dovolené.

Všechny ženy svou pouť hodnotí více než pozitivně. Každá žena zažila jakousi vnitřní proměnu a opravdu dosáhla rozuzlení svých problémů a myšlenkových pochodů tím, že poutníci řeší primární potřeby - obstarat si vodu, jídlo a přístřešek. Tím se velikost sociálních a emocionálních problémů zmenšuje a každá poutnice se domů vrací s pocitem, že problémy, které nás v běžném životě trápí, jsou ve skutečnosti malicherné a zbytečně jim přikládáme velkou váhu.

Nejčastější problém, se kterým se poutnice setkaly, byl nedostatek ubytování. Proto mnoho poutnic vyráželo na cestu brzy ráno. Dalším problémem bylo málo značení a málo veřejných toalet na cestě. Každá poutnice se dále vypořádávala buď s fyzickou či myšlenkovou výzvou, ve finále tedy každá poutnice dokázala překonat samu sebe a své dosavadní hranice. Co se týče bezpečnosti, dle všech poutnic je Svatojakubská cesta bezpečná, některé dokonce tvrdily, že je pod boží ochranou. Ani ze strany mužů nezaznamenaly žádné konflikty nebo ohrožení.

Většina žen se shodla, že město Santiago de Compostela nesplnilo jejich očekávání týkající se zakončení poutní cesty. Pout' je tichá, rozjímající a do sebe hledící. Město Santiago je pravý opak. Ženám se nelíbily přeplněné ulice a náměstí, komerčnost města a velké množství turistů. Mnoho poutnic proto vyrazilo dále do města Finisterra, kde pocítily dokončení poutě.

Co se týče mariánských a maskulinních poutních cest, valná většina žen o tomto rozdílu nevěděla a proto je toto rozdělení ani nezajímalo. Pouze ženy pocházející z církevního prostředí měly o mariánských místech ponětí. Jedna žena o tom věděla, jelikož žije v Příbrami, kde se nachází Svatá Hora, což je mariánské poutní místo.

Dalším cílem bylo porovnat obraz typického poutníka minulosti s obrazem dnešní moderní poutnice. Došlo ke zkvalitnění a modernizaci vybavení. Místo dlouhého pláště nyní poutnice používají lehké nepromokavé bundy a spacák. Místo širokého klobouku se nosí čepice s kšiltem a sluneční brýle. Místo brašny a vaku se používá lehký batoh. Místo zlaťáky se platí eury

a platebními kartami. Credencial je vlastně potomkem zvacích dopisů, které vydávali kněží.

A kromě náboženské motivace k účasti na cestě se objevují i další důvody - odpočinek od uspěchané doby, fyzická výzva, poznání kultury Španělska a Portugalska, setkání se s dalšími poutníky. Lze říci, že dnešní moderní poutnice se v zásadě velmi neliší od typického poutníka minulosti. Pouze došlo ke změně vybavení, rozšíření důvodů, proč se na pouť vydat a nyní existuje mnohem více zdrojů, odkud lze čerpat informace.

4.2 Vzkazy od poutnic ženám, které by chtěly vyrazit na pouť

Na závěr příkládám vzkazy ženám, které by chtěly vyrazit na pouť, ať už Svatojakubskou či mariánskou, ale mají strach, pochybnosti, či jiné překážky, které jim stále brání se na cestu vydat. Necht' vám celá tato bakalářská práce i následující vzkazy dodají odvalu vzít život do svých rukou a vydat se vstříc dobrodružství, které pěší putování přináší.

“Určitě běžte, bylo to jedno z nejlepších rozhodnutí v mém životě.”

Veronika, 24 let

“Běžte, má to smysl.”

Veronika., 32 let

“Nebojte se. Klidně si vezměte i stan a prostě můžete spát kdekoliv chcete. Stan je absolutní svoboda.”

Sylva, 41 let

“Nečekala jsem, že tam může vzniknout přátelství, které trvá už roky.”

Klára, 33 let

“Každý by si to měl zkusit, je to parádní zážitek”

Karolína, 36 let

“Nejde to udělat špatně. Jakkoliv se to uděje, tak se to uděje. Pokud se nechováš jako debil k jiným lidem, tak to prostě nejde udělat špatně. Je to osvobozující.”

Jindřiška, 27 let

“Byl to jeden z nejsilnějších zážitků v mém životě. Vážně jsem si ověřila, že duch je silnější než tělo. Čerpám z toho do teď.”

Jaroslava, 51 let

4.3 Závěrečné slovo

Je zřejmé, že poutnictví prošlo velkou změnou a neubránílo se globalizaci a moderním technologiím a vybavením. Nicméně, i novodobí poutníci šlapou po stejné cestě, jako jejich předchůdci 800 let zpět. Ani velký pokles křesťanů nezabránil vymření poutnické tradice, jelikož v dnešní době se lidé vydávají na pouť z nejrůznějších důvodů. Náboženské důvody ustupují stranou.

Jedna věc je jistá. Prožitek z každé cesty je unikátní a každý jednotlivec si jde pro své vlastní odpovědi, jasnější myšlenky a život měnící zážitek. Buen Camino!

5 Příloha: Osnova polostrukturovaného rozhovoru

Základní údaje - věk, národnost, povolání, vzdělání, rodinný status, náboženské vyznání

1. Motivace

1. Jak jsi se o Svatojakubské cestě dozvěděla?
2. Proč ses rozhodla se cesty zúčastnit?
3. Jaká byla tvá očekávání před cestou?
4. Za jakým účelem ses na cestu vydala?

2. Přípravy před cestou

1. Jaké přípravy jsi podnikla před cestou? (Dovolená, fyzická příprava, balení, plánování trasy atd..)
2. Jaké knížky, materiály a další zdroje informací sis před cestou přečetla?
2. S jakým jsi putovala zavazadlem a co sis zabalila/jaké jsi měla vybavení?
3. Nějaké další přípravy? (Rozměnit peníze, pas, víza...)

3. Cesta samotná

1. Jaké Camino jsi šla? Kolik km, jak dlouho, kdy, s kým?
2. Jak probíhal tvůj běžný den?
3. Jaké byly tvé pocity na začátku/ke konci cesty?
4. Co byla největší výzva?
5. Co bylo nejlehčí?
6. Co tě nejvíce překvapilo?
7. Nejlepší/nejhorší zážitek
8. S jakými problémy ses potýkala?
9. Problémy ze strany mužů?
10. Připadala sis jako žena v bezpečí?
11. Tvůj dojem a zkušenost v Santiagu de Compostela?

4. Závěr

1. Naplnila se tvá očekávání?
2. Šla bys cestu znovu? Co bys udělala jinak?
3. Co tě zklamalo/potěšilo?
4. Jak celkově hodnotíš tvou pout'?
6. Jak zkušenost z cesty (ne)změnila tvůj náboženský/spirituální postoj?
7. Jak pracuješ s tím, že jde o „maskulinní“ pout' (za Jakubem), když současná ženská spiritualita preferuje místa mariánská?
8. Další info?

6 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Dvacet kilometrů do Santiaga (zdroj: foto autorka, srpen 2022)

Obrázek č. 2: Mušle hřebenatka (zdroj: foto autorka, srpen 2022)

Obrázek č. 3: Obraz typického poutníka v minulosti (zdroj: foto autorka, srpen 2022)

Obrázek č. 4: Přehled oficiálních tras (zdroj: <https://www.crazyleoadventure.com/co-vse-zaridit-pred-cestou/>)

Obrázek č. 5: Dekorovaná studánka na cestě (zdroj: foto autorka, srpen 2022)

7 Seznam použité literatury a pramenů

- BADONE, E., et. ROSEMAN, S.R.. 2004. *Intersecting journeys; The anthropology of pilgrimage and tourism*. Chicago, IL: University of Illinois Press.
- CETUR. 2007 – 2010. *Observatorio estadístico do Camiño de Santiago 2007, 2008, 2009 e 2010*. Universidade de Santiago de Compostela: Xunta de Galicia and Centro de Estudios Turísticos (CETUR).
- COLLINS-KREINER, N. 2010. *The Geography of Pilgrimage and Tourism: Transformations and Implications for Applied Geography*. *Applied Geography* 20 (1): 153 – 164.
- EICHLER, Karel. 1887. *Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rakouském Slezsku*. Brno: Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
- ELLER, C. 1993. *Living in the lap of the goddess: The feminist spirituality movement in America*. Boston, MA: Beacon Press.
- FEDELE, A. 2009. *From Christian religion to feminist spirituality: Mary Magdalene pilgrimages to La Sainte-Baume, France*, *Culture and Religion: An Interdisciplinary Journal*, 10 (3): 243-261.
- GONZÁLEZ, R. C. L. 2013. *The Camino de Santiago and its contemporary renewal: Pilgrims, tourists and territorial identities*. *Culture and Religion* 14 (1): 8-22.
- IVAKHIV, A. 2003. *Nature and Self in New Age Pilgrimage*. *Culture and Religion* 4 (1): 93–118.
- LUIK, E. 2012. *Meaningful Pain: Suffering and the narrative construction of pilgrimage experience on the Camino de Santiago*. *Suomen Antropologi* 37 (2): 24-43.
- POUTNÍK JAN. 2008. <https://www.poutnik-jan.cz/zpravy-z-pouti--c/do-compostelly-proc-a-jak/>
- OHLER, N. 2002. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad.
- OVIEDO, L., et al. 2014. *Rise of Pilgrims on the „Camino“ to Santiago: Sign of Change or Religious Revival?* *Review of Religious Research* 56 (3): 433-442.
- TURNER, V. 2011. *Image and Pilgrimage in Christian Culture*. New York: Columbia University Press
- ZACHOVÁ, J., ADÁMKOVÁ, I. 2020. *Svatojacobská cesta: Průvodce pro poutníky do Compostely z 12. století*. Praha: Argo.

8 Resumé

Female pilgrims of Camino de Santiago: their motivation, experience and obstacles on the way

The phenomenon of pilgrimage is widespread throughout the world and plays its role in all world religions. Europe experienced the greatest boom in pilgrimage during the Baroque period, including an increase in the number of smaller pilgrimage sites. With the advent of the Enlightenment and the exact sciences, this interest declined. However, nowadays this phenomenon has revived again and the number of pilgrims, especially women, is increasing every year. The aim of this work is to find out the motivation of female pilgrims to complete the Camino de Santiago, to examine their experiences and the difficulties they face on the way, and to compare the image of a typical pilgrim in the past with the image of a contemporary pilgrim. Methodologically, the work will be settled in participant observation and semi-structured interviews with women who completed the Camino.

Keywords

The Way of Saint James, Santiago de Compostela, pilgrimage, camino, religious tourism